

Prava Pučka Sloboda

PREDPLATNA CIENA NA GOD. K 2
- NA PO GOD. 1 - POJEDINI BROJ 2 p.
PREDPLATA SE ŠALJE UREDNIŠTVU

izlazi svakog četvrtka

IZDAVATELJ, VLASTNIK I ODGO-
VORNI UREDNIK: VLAD. KULIĆ
- UVRSTBE PO CIENIKU III POGODBI

God. I.

ŠIBENIK, 15. listopada 1908. god.

Broj 25.

Hrvatski narode!

Tudjim upravam podložen, gospodarstveno osiromašen i prikraćen, nisi zvan, da biraš zastupstvo domovine ujedinjene i slobodne, nego pokrajine tudjem skrbništvu podložene.

Kroz malo dana imat ćeš da izabereš zastupstvo Dalmacije po izbornom redu, koji Ti ne dopušta izreći podpunu svoju volju. Imat ćeš da biraš pod pritiskom onih, koji su predstavljali većinu u zemlji i u ime njezino sa vlastodržcima mešetarili i služili im.

Nu, vidio si, da djelovanje njihovo i njihove stranke nije ni ovoj pokrajini ni ostaloj Tvojoj domovini donielo koristi na nijednom polju narodnog života. Vidio si, da stranke, koje su oni stvarali, nisu Tvoju volju zastupale, nego su iz jednog zla padale u drugo, dok evo začetnici njihovi nisu u zadnje doba bili prisiljeni, da sami svoje djelo unište.

Tvoje volje, narode, nisu poštivali, vjere u Tvoju snagu nisu imali, k Tebi se nisu obraćali ni Tvoje povjerenje tražili, za to oslonu u Tebi nisu imali niti ga imaju; a što još hoće da Ti se nametnu, nije nego želja i namjera, da Ti zaprieče da slobodno progovoriš i Tvoje povjerenje dadneš stranci prava složnoj i ujedinjenoj.

Ti, narode, shvaćáš stranku prava, jer je ona iz Tvoje duše izašla, Ti je poznaš po izkustvu, jer je ona jedina s Tobom i u Tebi živjela, trpila i stradala. Progonjena i ozloglašivana od svakoga ona se je samo Tebi uticala i s Tobom vidala rane domovine naše, od svakoga zapuštene. Ona odavna žive u Tebi i radi bez ikakve druge nade, nego da se u Tebi i po Tebi ojača i s Tobom pristupi rješavanju velikih Tvojih potreba i oživotvorenju Tvojih narodnih i ljudskih prava.

U nedalekom vremenu rješavat će se sudbonosna pitanja za cielu Tvoju budućnost, i ako Te vrijeme ne nadje pripravna na obranu, odvažna u navali, složna u zahtjevima, i nadalje ćeš ostati potlačen, razdvojen i podložan svim mogućim tudjinskim upravam, koje će Te kao i sada spriečavati u svakom napredku.

Stranka prava jedna i složna od Raba do Spiča, u ovim sudbonosnim i veoma teškim časovima za budućnost ciele domovine naše, smatra svojom dužnošću, da od Tebe, narode, pita i primi poslanstvo i zastupstvo Tvoje.

Ona će tražiti i raditi, da ne budeš zavisio od milosti gospodara, nego da sam sebi gospodariš i daješ.

Ona će tražiti i raditi, da u Tvojoj zemlji bude Tvoj jezik gospodovao i Tvoji sinovi na upravam postavljeni.

Ona će tražiti i raditi, da u javnim poslimá svaki odrasli sin naroda bude imao glasa i utjecaja.

Ona će tražiti i raditi, da se Tvoji posli privrede, težaštva, radništva, pomorstva i trgovine tako uredi, da ne budu velikoj većini na teret, a samo pojedincima na korist, nego neka od radnje svoje imade najveću korist onaj, koji radi.

Ona će tražiti i raditi, da se blagostanje Tvoje pridigne i prosvjeta proširi na način, da budeš mogao stati u kolu drugih naprednijih naroda.

Ona će poduprta od Tvojeg povjerenja, i po Tebi jaka, s Tobom tražiti i raditi, da Ti, narode hrvatski, budeš ujedinjen i sam na svomu zemljištu gospodar.

Stranka prava u rješavanju ovih pitanja niti će uzmaći, niti popustiti, dok ih ne izvojšti.

Narode!

Neokaljana zastava stranke prava, njezin obstanak, njezin razvitak, najbolje su Ti jamstvo, da će stranka prava izpuniti sve ono, za što žive i za što radi i za što sama sebe zalaže.

Nu za to je njoj potrebita Tvoja snaga i Tvoje povjerenje, koje ćeš Ti, ako ti je do bolje budućnosti, u nastojnim izborima dati njezinim predloženicim.

Dana, 4. listopada 1908.

Uprava „Stranke Prava“.

Bosna i Hercegovina.

Ovih dana novine čitavog svijeta bave se sa Bosnom i Hercegovinom. Zato evo i nas, da našim štovanim čitaocima kažemo što je u stvari i što se iza brda valja, jer mnogi misle, da nam je radi tih zemalja rat na vratima.

Bosna i Hercegovina su zemlje, u kojima stanuju Hrvati. Po gradovima i po selima, na vilovitim gorama i u ubavim dolinama nailaziš svugda na spomenike hrvatske prošlosti. — Ali spomenik najveći i najsvetiji jest ovaj, da su kod puka predaje hrvatske, običaji hrvatski, lik hrvatski, rod, jezik, pa i junačko srce, sve je hrvatsko.

Bosna i Hercegovina prije g. 1878.

Sve nam to kaže naša narodna povjestnica, pa znamo od iste i ovo, da su Bosnom i Hercegovinom vladali naši domaći vladari, tako se nije čuditi, da one zaista pripadaju hrvatskom narodu.

Ali čuj, hrvatski puče, što učini naša nesloga, jadi je ubili! Prokleta nesloga sruši domaće vladare, a pokrajine naše domovine, kao otrgnute grane, razdijeljene na više komada odoše u ruke raznih gospodara. Ta krvava rana, koju smo zadobili našom neslogom, još se nije zacijelila. Banovina, Slavonija, Dalmacija, Istra, Bosna i Hercegovina razkomadane su. Osim prvih četiriju pokrajina, Bosna i Hercegovina ostadoše pod vlašću Sultana, koji ih prisvojio silom.

Kako je s njima Turčin vladao, ne može se u kratko kazati. Kod Turaka nije bilo ni milovanja ni smilovanja. Njihov okrutni zulum podnosio je naš narod u Bosni i Hercegovini kroz više stoljeća. Siloviti paše i age bili su svemoćni gospodari, a pod njihovom britkom čordom cvilila je kršćanska raja. Nije bilo ni pravice, ni zakona, nego se vladalo pod onom: ili nam služi, ili ćeš poginuti.

Kad se prošlog vieka mali narodi počeli buditi, te svak učio prostranost svoje domovine i pretraživao gdje živu srodna mu braća, da se okupe, po mogućnosti, pod jednim krovom i jedan kruh jedu, očuti naš puk u Bosni i Hercegovini zebnju za zlatnom slobodom. U Banovini bio je jak pokret za jezik i narodnost, te proti vladanju tudjinskog duha. Isto tako i u Dalmaciji. Nije se baš postiglo koliko se tražilo, ali svakako je istina, da nam je danas bolje nego otrag sto godina.

Narod u Bosni i Hercegovini motrio je našu lavsku borbu, pa se i u srcu njegovu pobudi pohlepnost za postignuće liepih stečevina svoje srodne braće u Banovini i Dalmaciji. Odavle se poticalo na rad, pa su u Bosni i Hercegovini uvidili, da bez naše pomoći ne će ništa postići. Pohlepnost, da budu dionici našeg napredka u znanju i u slobodi, pirila je vatru u onim junačkim prsima.

Ali kako će se doći do toga? Valjalo se osloboditi od turskoga jarma. Ljudi su bili pripravnici, oružja je bilo, i zato bukne buna godine 1878. Kad se pročulo kako trpi naš narod u Bosni i Hercegovini zgrozio se prosvietljeni svijet, pa se velike vlasti sakupiše u Berlinu glavnom gradu Njemačke, da stave kraj turskom zulumu i proganjanju.

Bosna i Hercegovina poslie g. 1878.

Na ovoj glasovitoj skupštini velike vlasti dadoše u ruke Austriji Bosnu i Hercegovinu, da ih uredi ljudski i da oslobodi kršćansko pučanstvo od tolikih muka. Austrija se morala poslužiti oružjem, da slomi tursku silu. To joj podje za rukom, pa je zaposjela onu zemlju god. 1878. Sultan je ostao i dalje carem Bosne i Hercegovine, ali samo po imenu, dočim je zagospodarila s njima Austrija.

Ne ćemo ti, puče, ovdje kazivati kako je Austrija radila u zaposjednutim zemljama, kako je izrabila bogastvo onih krajeva na korist tudjinaca, kako je i ona puno nepravica učinila našem jeziku, i kako je svim silama nastojala, da u Bosnu i Hercegovinu prodre i usidri se duh njemački i magjarski. To sve bi nas odvelo na dugo, pa i ne treba da ti kazujemo, jer i ti puno toga znaš.

Samo je dragom Bogu zahvaliti, da Austrija nije postigla sve što je bila naumila. U Bosni i Hercegovini ostala je čista narodna duša, a ljudi se nisu dali ni prodavati ni kupovati na njemačkom i magjarskom pazardu.

Slobode je doduše bilo više, i tako su se mogli naši ljudi staviti u odnosaje sa svojom braćom u Hrvatskoj. Odavle su im dolazile knjige, novine, prosvjetljivanje, pa i marno proučavanje njihovih starinskih i današnjih običaja. Hrvati su se zauzimali u Beču, u Pešti i u Zagrebu za njihove jade.

Sve je to djelovalo, da se bolje medjusobno spoznamo, da se sve više zljubivamo jedni s drugima, tako da se u Bosni pobudio jaki pokret, e da bi se pridružile zaposjednute zemlje sa Hrvatskom, svojom materom zemljom.

Što se dogodilo ovih dana.

Dok se tražilo i vapilo, da se dodje do toga jedinstva, na 5. o. mj. izadje proglas kraljev, da se Bosna i Hercegovina pripajaju carevini austrijskoj. Ova nenadana viest začudila je sve narode. Ona je pukla kô grom iz vedra neba.

Ima ih koji Austriji begenaju, a ima ih koji joj i prigovaraju. Neki tvrde da je Austrija prekršila ugovor berlinski. Drugi joj predbacuju da nepravredno otimlje Turcima njihove zemlje. Treći se silno uzrujaše, a to su Srbija i Crna Gora, pače i prieti Austriji da će joj pokazati svoje britke mače.

A zašto se tako ljute? Jer Srbija hoće da se te zemlje njoj dadu, a Crna Gora da će ih ona. Samo se Hrvati ne srde, jer svoje vojske nemadu, a imali bi pravo da se ljute, jer su Bosna i Hercegovina njihova djedovina, pa nama se čini, da bi najbolje učinili Srbija i Crnagora kad bi uzradili da se one zemlje povrate Hrvatskoj. Ali ih oni hoće za sebe, pa Austriji pokazuju zube, kao da joj govore: što nam se neda milom, mi ćemo osvojiti silom. To je uzrok da se ovih dana na sva usta govori o ratu.

Ako dodje do rata?

Kako novine pišu, u Srbiji i Crnoj Gori sve je spremno na ratovanje. Svugda se potiče narod na rat proti Austriji, da joj se silom otme Bosna i Hercegovina.

Mnogi savjetuju i jednoj i drugoj, da budu mirne, jer da im je teško nadvladati Austriju. Glavom se bome ne može zid probiti.

Ako pak dodje do rata, evo ti, puče, podatke da sudiš kakva će vojska biti. Srbija može dignuti 200.000 hiljada vojnika a Crnagora oko 50.000 hiljada. Imadu ukupno 200 topova. Austrija je pako deset puta jača od Srbije i Crnegore zajedno. Rat dakle ne bi bio jednak, ali bi bio strašan. Mi molimo Boga, da do toga ne dodje i da mladost uzalud ne gine: Od kuge, glada i rata oslobodi nas Gospodine!

Kako se sada moramo vladati.

Bosna i Hercegovina pripojene su carevini austrijskoj, a po tom one su ojačale slavenski a napose hrvatski duh. Ove zemlje sa Banovinom, Slavonijom, Dalmacijom i Istrom imadu 112 hiljada četvornih kilometara, a u njima žive 5.200.000 stanovnika, koji, osim nekoličak talijanaca, govore istim jezikom. Sad bi valjalo nastojati, da se rodoljubi sporazume i da rade zajedno na dobro naše mile domovine. Neka odbace svadju i prepirke, da se neprijatelji ne okoriste našom neslogom. Svi neka misle na Hrvatsku, pa što Bog da i sreća junačka. Živimo i radimo jedan za drugoga, pa će biti svima dobro. Eto, to su naše vruće želje promatrajuć današnje nove događaje.

Socijaldemokrati, kao branitelji čudorednog života.*)

Nemoj misliti moj prijatelju, da i oni ne govore, da će oni popraviti ovaj svijet. Zato oni uprav pobiesne, ako nadju kakvu pogriješku kod ljudi što ne pušu u njihov rog, a navlastito kod svećenika. Ali navesti ću ti 2—3 primjera iz njihova života i uvjeriti ćeš se, da bi se morali zakopati živi od stida, ali da; ne govori uzalud naš hrvatski narod: tko nema straha božjega ne ima ni srama ljudskoga.

1.) Kad je u Parizu vladala socijaldemokratska komuna na 29./IV. 1871. preuzeo

*) Socijaldemokrati su isto ko i naši socijalisti, velika braća naših demokratskih advokata.

je Lyaz (dakako vjerni pristiša komune) sirotište „Eugen Napoleon“. Ovo je sirotište bilo određeno za odgajanje mladih radnica. Sestrice baci na put, jer da one ne znadu odgajati djevojke. Hajde da vidimo, kako su ih uzgojili gospoda socijaldemokrati? Nakon malo vremena njihova vladanja opet su se morale vratiti unutra sestrice. A znaš moj brate, što su našle i sudbenim putem dokazale? Pet je djevojaka osliepilo, više ih je bilo na smrt izmučeno, a 25 bilo ih je obolilo od one sramotne bolesti.

Vidiš, kako oni brane čudoredjei poštenje djevojačko!

2.) Oni su za slobodnu ljubav, a to će reći, da uzmeš jednu i da snjom živeš dok ti ne dodije, pak da uzmeš drugu, pa opet da i nju baciš na put kao i prvu i tako da se vladaš do mile volje, o djeci se i ne govori. Ne poznaju oni Evandjelja niti u nj vjeruju, jer da ga poznaju, znali bi za one rieči da što je Bog slučio čovjek ne razluči.

3.) U Glognicu predsjednik socijaldemokratskog društva „Eintracht“ imenom Greinsteiner silovao je 17 godišnju kćerku jednog svog radnika.

Da ti svu istinu kažem, mogao bi ti nabrojiti toga koliko hoćeš, ali vjerujmi da mi se grsti! Samo ću ti ovu reći: kako bi bilo socijaldemokratima, kad bi mi rekli svi su socijaldemokrati takovi, kao što oni to čine kad što iznesu o kojem svećeniku, pa kažu, svi su popovi takovi. Ali upamti: da batina ima dva kraja!

Naš radnički stalež.

Uvod.

Svagdano se čuju jadikovke, da nam radni stalež propada, moralno i materialno. Ovo propadanje najviše se očituje kod radnog staleža srednje ruke.

Niži radnički stalež po svom zdravom sustavu lakše odoljeva i teškom radu, dok naprotiv srednji radnički stalež i kod posve lakšeg rada malakše. Više puta pita se za uzrok zašto i kako to biva, a premda se za taj uzrok zna, krije ga se, kô da je to neko strašilo, koje će valjda izčežuuti. Nu nije tako.

Uzrok propadanju.

Prvi uzrok propadanju radnog stališa srednje ruke jest slab odgoj, a i uzgoj. Naravno, da će nam mnogi na ovo primjetiti, pak što sam ja kriv, ako su me uzgojili i ovako odgojili. Nu nije tako. Svaki čovjek kad je spoznao zlo, treba da ga se kloni i nastoji zlu izbjeći, a sebe popraviti. Kad je jednom on suspregao sama sebe, te se okanio zlih navika, baštinjenih od svojih starih, a prionio ozbiljno na rad, tad će se vrhu njega izpuniti rieči učenjaka, koji nam veli „Rad čini čovjeka dobroćudnim, on ga moralno pripitomi.“ Kad je jednom on počeo zapovjedati što no se kaže sam sobom, on je udario temelj svojoj sreći i svoe blagostanju. Njegova kuća biti će kuća mira i zadovoljstva, a njegov porod biti će kô cviet, ili bieli ljljan, koji će težiti samo za istinom i naukom, a kašnje za radom bez dosade naprama onoj Reclamovoj: „Hoćeš li, da učuvaš zdravlje, vježbaj redom sile tjelesne. Lienčina nije nikad zdrav i sretan. Rad jača mišice i unapredjuje tielo. Kao što

bezposlena mašina zahrdja i sva se pokvari, tako se pokvari i mašina ljudskog organizma bezposlena čovjeka.“

Nu ako smo mi i spoznali zlo, pak ne ćemo da se njega klonimo, već sve to više u nj upadamo, naravno je, da mi kopamo sebi grob, a našoj obitelji otvaramo vječnu propast.

Da neidjemo daleko, dosta je da pogledamo oko sebe. Koliko i koliko naših radnika srednje ruke nije propalo ne samo materijalno, već i moralno, a to samo zato, jer svojim naopakim življenjem mišljaše zgraditi sebi sreću. Koliko li ih pak nema, koji prem rodjeni od roditelja, kojima nije bio rad najmiliji, uvidiše pogriješku svojih otaca, te su stali ozbiljno oko posla i danas su čestiti oci obitelji, uzor gradjani i rodoljubi?

Čovjek može, samo kad hoće.

Više puta imali smo prigode čuti u razgovoru sa nekoliko radnika srednje ruke di se tuže, kako nemaju zarade, jer da im sve odnose doseljenici. Ovo je naravna posljedica rada, proti neradu. Doseljenik, ma koje ruke zanatlija bio, shvaća u pravom smislu rieči potrebu rada i dobitka, te je pri poslu cio dan, dok na žalost naš domaći radnik miče se sa posla najmanje 4—5 puta na dan ili za ovo ili za ono, a ponajviše recimo iskreno, za poslove, bez kojih bi mogao biti.

Krčme su umet radnika.

Radnik, koji nije sam sebe dotjerao dotle, da sam sa sobom zapovieda, on pada u očaj, a tad mu je krčma zadnje utočišće. Koliko i koliko mladi radni sila nije palo u hladni grob, jer se nisu hotile držati Tennysovih rieči:

Radit hoću, radit hoću,

Da me očaj taj ne svlada!

Nerad i piče to su takova dva zla, da shrvaju i najjačeg čovjeka.

Kako nam srce raste, kada vidimo radnika svecem i nedjeljom preobučena, da ide k svetoj misi u društvu svoje obitelji, a po misi hrlji kući da založi što je Bog i kuća dala, toliko nas tuga obuzme gledajući na žalost ne rietko, gdje ciela obitelj nedjeljom i svecem, bez slušanja svete mise sprovadja u krčmi satove svoje i tu u psosti, igri, pijančevanju troši teško i krvavo stečeni novac, a tim upropašćuje ne samo svoju dušu, doli i isto tielo. Dok kod prvih vlada blagoslov Božji, kod drugih vlada prokletstvo, koje ih dovadja do očajanja i tad im je svak kriv i svakomu se bacaju u naručaj kô kakva pliva kad ju vietar nosi.

Oni to rade, jer neće da vjeruju samim sebi, neće da upiju u svoju krv rieči Dr. Arnolda, koji nam veli: „Po tome, što tko radi, a ne po tome, što tko zna, treba da se cieni.“

Naši dopisi.

Uskočio u stranku lažljivaca.

Split.

Tko? Glavom Jure Kapić, urednik „Pučkog Lista“. Ako ne vjerujete, čitajte ono, što piše u zadnjem broju toga lista ovaj novopečeni demokrata. „Neki dan, piše on, u oči jamatve, zanimivo je bilo vidjeti na Marmontovoj poljani u Splitu skupštinu, na koju bijaše pristupilo preko 3000 težakâ,

da se poboljša njihovo stanje“. Ovakova šta ne bi se usudio ni advokat Smodlaka da izmisli, i ako je on predsjednik i glava stranke lažljivaca. I čoravi su mogli opaziti, kako je ta skupština prošla po demokrate vrlo mršavo. Odbijemo li djecu, znatiželjno gradjanstvo i prolazeće služavke, pravih težaka nije bilo više od 300, pa i ti većim dielom iz Lučca, dok se iz velikog varoša mogli brojiti na prste. Na toj javnoj skupštini uprav, imao je otac malog puka Smodlaka da proguta po koju gorku. Sam je priznao, da mu težaci nisu dosta složni, ni toliko pokorni i poslušni. Ovo sve Kapić, koga dosada „Pučka Sloboda“ hvali, ne javlja u svom „Pučkom Listu“, te bi rekao da je izgubio i vid i sluh. Jedna ništica više, jedna manje, pomislio Jure, to je napokon svejedno, neka bude efekta i preporuke za buduće izbore. Pomnoži li on svoje birače, kô težačke glave na Marmontovoj poljani, ne fali mu mandata i za Zadar i za Beč. Tako, moj Jure, napadaj na svećenstvo i laži, jer je to po demokratsku!

Na odgovor lažcima i kleveticima.

Rogoznica, 5. listopada.

Javio se netko u zadnjem „Kremenjaku“ od ovamo, da napadne obćinu i obćinskoga liečnika. Kaže o obćini, da u doba izbora „sve daje i obilato, ali samo riečima, a poslie: rieči odlete u zrak, a djela se nikad ne dočekamo“. Najprvo imao bi znati dopisnik, da Rogoznici uza sav jaki prirez, prošle n. pr. godine iza podmire redovitih potrošaka, nije priteklo već 48 kruna! Što time izvesti? Obćina uz to treba da misli kako će izplatiti ono 400.000 (četiri sto hiljada) kruna, koje joj je u baštinu nametnula ona uprava, za koju naš dopisnik koplje lomi i da joj uslied harajuće žilozdere prihodi idu znatno na manje, pa je uza sve to mislila na Rogoznicu kada je pristala da se od zajednice potroši 15% cielokupnoga troška za izgradnju mosta, koji će spojiti Rogoznicu s kopnom i ceste do Šibenika, a tim će obćina potrošiti do 40.000 (četdeset hiljada) kruna. Za mjesto pako i okolna sela bit će to od nedogledne koristi. A što bi istom današnja uprava učinila, da joj dopisnikovi prijatelji „Kremenjaci“ ne ostaviše ono četiri sto hiljada pravih kremenâ u blagajni, koje ona valja da sada tuče?

Dopisnik bi nadalje morao znati, da je današnja uprava, a na čelu joj umni i zauzetni načelnik, istucao uz teško naprezanje i dugo dopisivanje od uprave društva mjesne tvornice 2000 (dvie hiljade) kruna na godinu za odlomak Rogoznicu i to počamši od god. 1906. Pa valjalo je vidjeti kako je rodoljubno srce g. načelnika kucalo od radosti, kad je mogao javiti tu viest našem glavaru i drugim iz mjesta i kako se on zauzimalje, da ta svota bude što prvo i najkorisnije uložena za Rogoznicu, pa će i biti još i u ovoj godini. A ne treba zaboraviti da si ti baš, dopisniče, bio jedan od onih, koji su zagovarali da se upravi spomenutog društva dade sve mukte i da se ništa od nje ne traži.

Što se tiče liečnika, priznajemo, da ovdje nemamo ono što nam je potrebno. Nu sjegurno je i to, da sâm g. Dr. Drinković

absolutno ne može zadovoljavati svim potrebama ureda, grada, pa još i svih sela ovako prostrane občine. Nu uza sve to, g. Dr. Drinković kad god to potreba javnoga zdravlja zahtjeva, dolazi i u Rogoznicu, i tamo se je odazivao i potrebama privatnika. Niti je istina, da za vizitu liečnika trošimo 30 i 40 for. Da se udovolji svim potrebama, trebalo bi da občina ima i drugoga liečnika za sela. Uvjereni smo pak, da će uprava občinska i ovdje učiniti ono, što joj bude moguće.

Dopisniče, sjedi krivo, sudi pravo! Lažju ne služi se interesom svoga mjesta. Nu ti kažeš, a pa tko se je lažju udavio?

Ili ljude plaćajte, ili ih oprostite.

Poštenje naših demokrata.

Imotski.

Laž, ocrnjivanje, klevetanje i licumjerstvo, to su glavne krieposti naših nazovi-demokrata. Za ove izborne agitacije nema dana kada nisu medju narod turili po deset najkрупnijih laži i ocrnili najvažnije ličnosti — a naprotiv pred narodom se prikazuju najveći svetinjaci. Nu osim ovoga — što je najsrमतnije — nema u tamnicam gorega čovjeka — kako oni prikazuju čelika značaja i uzor rodoljuba, našeg pravaškog kandidata Dotura Jozu Mladinova. Donapokon su turali u svijet — osim drugih debelih — da je bio jednom u ludnici, pa dosljedno da može opet poluditi i s toga da ga ne biraju. Baš prava sramota!! Njima je sve dopušteno, ne birajući nikakvih sredstava, a mi pravaši kad se poslužimo istinom i dokazima u ruci, onda oni u splitskim „Sramotama“ svaku pogrdu i laži protivi nami.

Koja samo bedastoća širiti putem štampe da nam je imotska cenzura zaplienila posljednji naš proglas. Ako je cenzura u Šibeniku propustila proglas, što ga tu ulazi Imotska?! Drugo je pitanje plakate priljepivati po ulici.

Istina i dokazi naše demokrate ubijaju, pa stoga, kao u svom bjesnilu odgovaraju sa onako podlim pamfletom. Nu sreća Božja, da se je narod osviestio, te i bez nagovora sam kida gdje god se dočepa toga pamfleta. Njihov kandidat — po njihovu — to je prvi genij XX. vieka — a poznato je i vrbacima na krovu, da mu se je hotilo 13 godina dok je visoke škole svršio; a da ne bi prijatelj — na koje on baš sada napada — možda bi još i danas proučavao debele knjige na visokim školama.

Nu što da rečemo o nekadašnjem njegovom razloženju u jednom dućanu o izpoviedi, o vjeri i o još koječemu. Dosta je samo to, da se je celi varoš zgrozio kada je to čuo. To su sve trice i marine mrdjelice — po demokratski?!...

Što ćete, kada smo mi izdajnici vjere i domovine i kada nas brani c. k. vlada, a njih nevoljne progone...

Iz Cetine.

U području sinjske občine imade nas službenika, odnosno lugara, koji nismo plaćeni, ima prošlih 9 mjeseci, a to stoga, što u prošlim izborima nismo htjeli glasovati uz občinu dotično uz Tripala njezina bivšega oca.

Izmedju nas neplaćenih lugara imade veći dio, kojima djeca trpe ljuti glad i zgoljnu golotinju. Godina je izdala, kako već to svak znađe, a lugari nису ni posjednici i zato im je uvijek nerodica, pa odakle i kako da živimo. Radi toga što smo privezani za ovu tobožnju lugarsku službu, kojoj se moramo posvećivati, druge zarade dakle ne možemo imati.

Neki smo bili promislili, da ćemo tužiti občinu na sud za izplatu, ali kad bi to uradili, onda bi se sa službom pozdravili, jerbo bi nas silnici odmah svrgnuli.

Primorani smo trpiti još par dana, gojeći sigurnu nadu, da će što skorije stići Č. K. povjerenik na občinu, koju sačinjava raja cetinska pod pritiskom silnog paše.

Sve ovo nek je visokoj zemaljskoj vladi na znanje, a odboru zemaljskom na čast. Neka vide veliku nepravdu i čuju glas vapjućih patnika.

Nekoliko cetinskih lugara.

Viesti.

Izbori biranih birača za občinu Šibenik, koji se obavio prekjueer, svrši se sa pobjedom listine stranke prava. Birano je 29 ljudi iz puka, koje će sporazumno sa ostalim biranim biračima iz okolnih občina birat dva zastupnika dne 26. t. m. Nadamo se, da će svi birani birači birat dva čovjeka, koji će zadovoljavat puku i radit, da puku pomognu.

Gusarići htjeli da se pokažu, da ih ima, pa se prikazaše prekjueer na izbore, ali bihaju hude sreće, kō obično. Dobili su uz svu rabotu 32a glas (velimo trideset i dva). Nasamarili se kō i dosad, stavili u imenik biranih birača ljude, koji na nje i ne mare, a koji su htjeli pokazat im, da im u ničem ne vjeruju, pa glasovaše za listinu pučana i prijatelja puka, a ne gulikoža i Pelivana, koji svoju djecu odgajaju u taljanskoj gimnaziji. Ljudi otvoriše oči, pa ih redom ostavljaju i hrle u jedinu pučku prijateljicu, stranku prava, a ostavljaju gusare i gusariće.

Hrvatsko parobrodarsko društvo „Jadran.“ U prošli četvrtak imali smo za prvi put u našoj luci parobrod ovog domaćeg društva „Jadran.“ Vidismo i obadjosmo brod, koji je kao teretni vrlo liep, a k tome jak i dobar. Sa prvim studenog dolazi drugi parobrod istog društva pod imenom „Split“. „Jadran“ ima prugu Trst-Metković, a „Split“ imat će prugu Trst-Rieka-Metković i obratno. Koli „Jadran“ toli „Split“ tiču ove glavnije luke kao: Zadar, Šibenik, Split, Makarsku, Jelsu, Milnu i druga omanja mjesta. Sad se pruža prigoda svim našim trgovcima a i putnicima, da se služe izključivo ovim hrvatskim društvom, i da što izdašnije podupru domaće poduzeće. Svoj svome! Ovim geslom pozdravljamo „Jadran“, želeć mu dobru sreću!

Upravo izašlo. Roglić Nikola. „Kita duhovnog cvieća.“ Istine vikovične svetoga Alfonsa Lignorija i različite molitve. Novo izdanje izdano s dopuštenjem nadbiskupskog naredbeništa. Ciena u platnu liepo uvezano K 1. — Ovaj medju našim narodom najobljubljeniji molitvenik preporučamo svakome najtoplije. Naručbe obavlja Sjemenišna knjižara u Splitu. — Novac se šalje unapried.

Otvoreno pismo

Gosp. Dru. Josipu Smodlaku,
uredniku „Slobode“

Split.

Stidite se, gosp. doktore, da stidite se, ako možete, sa svog postupnja prama hrv. katoličkom nar. dajstvu.

Kako je poznato, to je djaštvo dne 1. i 2. kolovoza držalo u Splitu svoj sastanak, koji je prošao sa najsajnijim uspjehom, makar mu vaši liberalni istomislioci prirediše „mačju deraču“.

Videći naš uspjeh' zaboljelo Vas je Vaše rodoljubno srce i u Vašoj „Slobodi“ od 7. kolovoza osvanu „učeni“ članak pod naslovom „Sinovi mraka se okupljaju“, koji poziva u boj proti crnom „klerikalizmu“ sve „što priznaje barem temeljna načela liberalizma i demokracije“.

Ustadoste u boj proti nama, ali kojim sredstvima? Već prvo sredstvo bilo Vam je takovo, kako se baš dolikuje Vašem neokaljanomu karakteru.

U spomenutom članku dobaciste nam, da je nas program anticulturn, naša rabota mračnjačka i da od našeg rada prijeti pogibelj domovini.

Na sve „učene“ tačke tog članka odgovorismo Vam u splitskom „Danu“ od 3. kolovoza, a napose na spomenutu uvriedljivu tvrdnju, za koju Vas pozvasmo, da je dokažete. Pozivao sam Vas za čitav mjesec i pol u svakome broju, obećah 200, pak 250, pak 300, pak 500 kruna siromašima Vaše stranke, ako nam u istinu to dokažete, a Vi ste bili toliko ponosni, pak ste neprestano samo šutili.

Vaša šutnja, još uz takove uvjete, jasno dokazuje, da niste u stanju da dokažete uvriedljivu tvrdnju, koju ste nam dobacili ali onda, ako imate malo karaktera, malo krvi u obrazu, imali ste da opozovete tu uvredu.

Vi toga niste učinili, jer držite, da imate neko pravo da svakoga vriedjate, da se na svakoga blatom nabacujete i tako Vam je to u krv ušlo, da nekidan u svom listu mirne savjesti pitate: „Tko je u sve ovo vrieme u Splitu bio uvriedjen?“ A tko nije, pitam Vas ja, gosp. doktore, koji ne misli Vašom glavom? A što bi imali da kažu toliki stranci, što onaj svetli značaj, prvi naš čovjek Dn. Frane Bulić, kojega besvjesna rulja, čijim se strastima podaste u službu, najnečuvenije vriedja. A kad imadoste toliko moralne snage, da čak njega vriedjate, ne čudim se da vriedjate kat. djaštvo, u koje ne spadaju bekrije i raskalašeni, što se vrstaju u naprednjačke redove.

Ja od Vas više ne očekujem opoziva one uvrede; na velikoj ste moralnoj visini, a da bi to učinili. Zapamtite samo ovaj slučaj i imajte unapried Vi i Vašijnaprednjaci, ne ču reći toliko ponosa, već barem toliko memorije, pak ne opetujte i opet onu mudru frazu, koja Vam je uvijek po ustima i na peru.

Ali možemo li se toliko nadati od naprednjaka?

Teško jel' te? Vidjet ćemo. Živili.

Split, dne 6. listopada 1908.

Djak-katolik.

„Hrvatska Tiskara“ (Dr. Krstelj i drug) Šibenik.

Svoj k svome!

Župnici crkvinarstva bratovštine
koji žele

prave svieće
od pčelnog voska

neka naruče na

„Jedinu hrv. tvornicu voštanih svieća“
na paru

Vladimira Xulića, Šibenik (Dalm.).

Ponude i cienici šalju se badava i franko.